

Tisza-parti gimnázium

A felszabadulás előtt három fiú- és két leánygimnázium működött Szegeden — le számítva most a Tunyogi-féle magániskolát. Egy időben mint ha elfogyott volna a levegő a nagy múltú iskolatípus körül, csak kettő tartotta a frontot az ötvenes évek elején, a mai Radnóti és a Tömörkény. Azután kiderült, hogy mégsem olyan idejét múlt iskola a gimnázium, nem vele van baj, hanem tartalmával, azt kell hozzáigazítani a kor követelményeihez. Már működött a Ságvári és a Rózsa Ferenc is, amikor 1964-ben ismét megszületett a város ötödik gimnáziuma, a Tisza-parti.

Szeged felszabadulásának huszadik évfordulóján avatták. (Sem tervezője, sem az építkezés vezetője nincs már az évek sorában, de mind a Kossuth-díjas Dávid Károly, mind Katona József emléke előtt illik meghajtani fejk: praktikus és szép iskolát alkottak.) Még mielőtt az új épület elkészült volna, a rókusai általános iskolában kezdődött meg a tanítás, három gimnáziumi osztállyal, s mire egy év múlva beköltöztek, már megszervezhették a vízügyi szakközépiskolai osztályt is.

A Tisza-parton vízügyi szakemberképzés — stilszerű dolog, ám hasznos is. Az elmúlt tíz év bebizonyította, hogy szükség van rá. Az Alsótiszavidéki Vízügyi Igazgatóság nagy gonddal törődik vele azóta is, tanárokat ad az oktatáshoz, s kenyeret ad a végzős diákoknak.

Az iskola a közelmúltban évkönyvet jelentetett meg, fennállásának első tíz évéről, ebben olvashatjuk a következő sorokat: „Az 1970-es Tisza-völgyi árvíz szó szerint a szemünk előtt zajlott le, hiszen az iskola ablakából kísérelhettük figyelemmel az ember és a természet harcát. De nemcsak figyeltünk, hanem aktívan részt is vettünk az árvízvédelem nehéz munkájában... Június 24-én, a Tisza-völgyi árvíz 43. napján Kádár János elvtárs, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára, szemleúttja alkalmával, többek között megtekintette azt az árvízvédelmi szakaszt is, ahol a mi diákjaink dolgoztak.”

Tíz év egy iskola életében sem nagy idő. Eppen csak arra elegendő, hogy megtegye az első lépéseket, megkeresse helyét, sajátos feladatait és munkastílusát. Ezt a Tisza-parti gimnázium esetében korántsem volt könnyű.

Nyomban a kezdésnél szembe kellett nézni vele, hogy nem szánták „elit iskolának”, s nem is akart azzá válni. De ne kertetelünk: arról van szó, hogy ebbe az iskolába nem mindig a legjobb előmenetelű tanulók kerülnek; arról

van szó, hogy a gimnáziumi részben tíz év átlagában 49 százalék, a vízügyi szakközépiskolában hét év átlagában 54 százalék a végzettség között a fizikai dolgozók gyermeke; arról van szó, hogy sok vidéki tanuló jár az iskolába. (A városi tanács végrehajtó bizottsága és az Országos Vízügyi Hivatal között megkötött szerződés értelmében 80 helyet kapnak az Újszegeden felépülő középiskolai kollégiumban.) Erről a problémáról az évkönyv így ír: „Kezdetből fogva tisztában vagyunk azzal, hogy adott körülmények között csak a korszerűsödő nevelőiskola légkörében, korszerű pedagógiai szemléletmóddal, erőink magas fokú összpontosításával tudunk eredményeket elérni. Hogy önmagunkat és tanulóinkat tartós sikerélményekben részesíthessük, hogy önbizalmunk és munkakedvünk töretlen maradjon, először is igyekeztünk felszámolni azt a konzervatív előítéletet, amely a tehetség fogalmán kizárólagosan a szellemi befogadóképességet és teljesítményt érti.” Ettől függetlenül — vagy talán éppen ezért! — az elmúlt tíz évben a gimnázisták 40–45 százaléka, a szakközépiskolásoknak pedig 15–20 százaléka jelentkezett továbbtanulásra, semmivel sem kisebb sikerrel, mint a más gimnáziumokból valók.

Ma, október 13-án, a város felszabadulásának 30. évfordulója tiszteletére ünnepség lesz az iskolában, s ezen emlékeznek meg az iskolaavatás 10. évfordulójáról is. Az évkönyv még nem beszél róla, de az ünnepségre szóló meghívón már rajta van, hogy a Tisza-parti alma mater már nemcsak gimnázium és vízügyi szakközépiskola, hanem óvónőképző is: szeptemberben indították első osztályát. További fejlődést jelent, hogy 1975-től kezdve biológia—testnevelés tagozatos osztályt is indítanak, és fakultatív tantárgycsoportként műszaki rajzot, valamint gyors- és gépírást fognak tanítani, esetleg nyomdai gép- és fényesedő csoporttal párhuzamosan. Utóbbi a Szegedi Nyomda fejlesztése során válik majd szükségessé. Az iskola munkájának tíz éve tartó, tervszerű belső építése is mindinkább beletartozik Szeged szellemi életébe, s ezért köszönet és elismerés jár valamennyi tanárjának, oktatójának, s természetesen dícséret a tanulásban, mozgalmi munkában és sportban is helytálló diákjainak.

Tudjuk, hogy már készülnek az Odesszai körutat és a Római körutat összekötő Tisza-híd tervei, a híd közvetlenül az iskola előtt ível majd át. Amikor az iskolát építették, már számítottak a hídra is. A hidak és iskolák a város jelképei — erejét bizonyítják.

FEHÉR KÁLMÁN

Már az az ötlet is felmerült — nem is olyan régen —, hogy létre kellene hozni a klasszikusok boltját. Egy könyvüzletet Budapesten, s annak „mini lerakatát” a nagyobb vidéki városok egy-egy könyvesboltjában, ahol kizárólag klasszikus magyar műveket árusítanának. Meglehet, az ötletnek nem volt megfelelő kereskedelmi tartalma és vonzása, azért nem valósult meg. Egy bolt, ahol csakis klasszikusok műveit árusítják nem számíthat időszakos rekordforgalomra, úgy lehet még a könyvhetek idején sem. A klasszikusok után nem szokás idegesen futkosni, a klasszikusok nem máról holnapra jönnek divatba, a klasszikusok nem írnak „szenzációkat”: a klasszikusok vannak.

Hol kaphatók, hol nem kaphatók. Többnyire kaphatók — mert azzal igazán nem lehet vádolni a felszabadulás utáni magyar könyvkiadást, hogy elhanyagolta volna a magyar klasszikusok műveinek a kiadását. Díszes sorozatokban, iskolásoknak való szerényebb áron, kritikai kiadásokban, olcsó kivitelben, merített, drága papíron és igénytelen rotációson, sok tucat formában.

Igy igaz. Miért, hogy sokan — köztük magunk is — hiányoljuk a klasszikusok állandó jelenlétét?

Nem a hozzáférhetőséggel van a baj. Aki Petőfit, Jókait, Mikszáthot, Móriczot, Adyt, Mórárt, Tömörkényt — hogy ne is folytassuk a végtelenné tágítható sort — akar olvasni, nem kell sokat fáradozni. Ha nincs meg az otthoni könyvespolcán, ha nem találja meg a legközelebbi könyvesboltban, esetleg antikváriumban, még mindig ott van a könyvtár. Vagy egy másik könyvtár. Előbb-utóbb megelleheti.

Az igény növekedett. Elsősorban a könyvek önmaguknak csinálták a propagandát. Önmaguknak. Azzal, hogy a felszabadulást követő esztendőkből a szó szoros értelmében vett legselesebb tömegek számára váltak hozzáférhetővé. Mintegy reneszánsza támadt ezekben az években a magyar klasszikusoknak. Aki megélte, emlékezik rá, hogy városi szegényemberek, falusiak, akik számára korábban luxuscikkeknek számított a könyv, milyen szomjúsággal vették a kezükbe Jókait, Mikszáthot, Móriczot, ismét rekesszük meg a sort. Lassan feltöltődtek a közönyvtárak, s keletkeztek az új könyvtárak... A klasszikusok elterjedéséhez hozzásegített az iskolai oktatás, a színház, a film, a rádió. (Egy adat az ötvenes évek elejéről: amikor a Különös házasságot filmre vitték, az Új Magyar Könyvkiadó negyvenezer — akkor rekordnak számító — példányszámban adta ki a regényt, s az hetek alatt elfogyott a film premierje után.)

Később, mint hatalmas agitációs fórum, bekapcsolódott a könyvpropagandába a televízió. A magyar klasszikus művekből készült feldolgozások, adaptációk, különféle ismertető műsorok hatására megokszorozódott az igény. A hatvanas évek közepén kezdtek csak felmérni, hogy egy-egy televíziós közvetítés milyen hatalmas mértékben befolyásolja a kiadói tevékenységet. Új meg új kiadásokat kellett előkészíteni a legnépszerűbb művek-ből.

A klasszikusok jelenléte

Es mégsem mondhatjuk, hogy most már elég. Sőt, azt mondjuk: még mindig kevés. (Ismételjük: az igényekhez mérten.) Előfordul, hogy a könyvesboltokban hosszú hónapokon át hiába keresünk népszerű klasszikusokat. Elfogytak. Egy-egy kiadás sokszor a kiadó legmerészebb elképzeléseit is túlszárnyalja. (Az igaz, hogy néha az ellenkezője is előfordul: kiadnak egy klasszikus művet, s a kereslet nem éri el a szokásos, vagy a várt mértéket. Ezt a „vesztéseket” azonban be kalkulálják a kiadók, mert a könyvpiacnak is vannak szeszélyei. Lemondóan raktárakba vitt könyvek egyszercsak „feltámadnak”; ezt minden kiadói szakember tudja.)

A társadalmi fejlődésnek olyan szakaszában vagyunk, s közművelődési feladataink olyan roppant nagyok, hogy a nemzeti irodalom egyetlen értékes alkotásának jelenléte sem nélkülözhető. Még hozzá: állandó jelenléte. Könyvesboltokban, szakszervezeti és tanácsi könyvtárakban, üzemi könyvtárakban. Budapesti fényes könyvüzletekben és kisvárosok szerényebb könyvesboltjaiban a polcain egyaránt. Nem szeretnénk a maximalizmus vétkébe esni, s ezért nem mondjuk, jó szívvel nem is mondhatjuk, hogy mindig és mindenütt és pillanatnyi kihagyás nélkül, mert idilli állapot elképzelhetetlen és alighanem felesleges is.

Az állandó jelenlét a könnyű hozzáférhetőséget jelenti. Hogy ne legyen nehezen elérhető egyetlen magyar klasszikus sem. (Ne forduljon elő például olyan eset, hogy egy megyei könyvtári hálózatban ide-oda cirkuláljon egészen a ronggyá olvasásig magyar költői és prózai művek, mert „nagy tételben”, azaz könyvtári tételben hosszabb időn át nem szerezhető be.) Ne legyen átmeneti hiánycikk Mikszáth, vagy Jókai, Nagy Lajos, Szabó Pál, Veres Péter — ismét a névsor zavaró bősége! — egyetlen könyve sem.

A kiadói politikát nem kár hozzátartoztatni; mindent megtesz ennek érdekében. A könyvelosztás is igyekszik jól gazdálkodni a kiadott könyvekkel. „Felelőst” nem kereshetünk, szerencsére nincs, s nem is kutatható: „pozitív felelős” van inkább: a felébredt olvasási kedv, a minőség iránti nagyobb igény, a múlt megismerésének vágya, az igazi értékek becslése.

S a kiadói munkát, a könyvkereskedelmi tevékenységet ehhez a felemelt — önmagunk által felemelt — igényhez kell igazítani. A lehetőség szerint még többet, többször kiadni a magyar klasszikusokat, hogy az egész olvasó néphez szólhassanak.

Olyan félelem, hogy „raktárfőlöslég” — nem is említhető együtt a klasszikusok állandó jelenlétének szellemi hasznával.

T. L.

Szüret idején

Az ősz a szőlőhegyek nyara. A borbetakarítás ideje. Esténként a dombokon megszólal a csöszök tökszardudja, és a pródában megmozdulnak a hordók. Must... most! — hirdetik a szellemes, vagy kevésbé szellemes feliratok.

Most must, holnap bor, holnapután keserű szájjal, lecsavaró másnaposság, emésztési zavarok, étvágytalanság, pénzügyi gondok, évek múltán szív-, gyomor-, vesebetegség, vagy májzsugorodás, a szomorú, biztos halál.

— No jó! — mosolyok a kitűnő újbórára búsza szőlőtermelő. — A pálinka, a rövid ital, az erős, az igaziszesz az már bűnös, az már gyilkol, de a bor, a jó bor jó barát... No, kóstoljuk csak meg... Ígyunk, hogy pirosodjunk.

Nem lehet és nem szabad mindent az alkoholra fogni. Nem az ital a hibás, hanem az ember.

Sok szó esik mostanában az alkohol gyilkos, lélek- és egészségrontó ártalmairól. No de ki a hibás a mértéktelen szeszivásért? Aki termeli, vagy aki főzi a szeszt? Aki örül a jó termésnek, az újbórnak, aki reklámozza? Aki eladja? És telirakja még a cukrosboltok kirakatait is pálinkás- meg borosüvegekkel? Talán nem! Az ember a hibás, aki nem tud parancsolni az itálnak és elsősorban önmagának.

Az alkoholtartalmú italok fogyasztását megszüntetni nem lehet, nem is akarjuk. És ha az ember minden körülmények között ember marad, ha tud parancsolni önmagának és az alkoholnak egyaránt, amikor majd mindenki meggyőződik már arról, hogy nincs csúnyább, visszataszítóbb az eszejelejtett, az önmaga és családja ellen is vétő, berügött embernél, akkor a kérdés talán önmagától megoldódik.

BUGA LÁSZLÓ

Leendő óvónők gyakornoki foglalkozáson

Őr a szabadban